

Winterkornoeljes – sortimentsonderzoek en keuringsrapport

R.T. Houtman en Ir. M.H.A. Hoffman

Winterkornoeljes is een verzamelnaam voor de Cornus-soorten die in de winter opvallend gekleurde takken hebben. Deze groep planten is vooral vanwege de prachtige wintertakken erg populair, als tuinplant en als snijtak. Veruit de bekendste drie soorten zijn C. alba, C. sanguinea en C. sericea. Ongeveer 45 verschillende soorten en cultivars van deze groep zijn door de KVBC beoordeeld. Daarbij zijn oude cultivars zoals C. alba 'Sibirica' en C. sericea 'Flaviramea' getest naast vele nieuwere. Tevens zijn enkele minder bekende botanische soorten van deze groep getest.

Naast *C. alba*, *C. sanguinea* en *C. sericea*, behoren ook *C. amomum*, *C. asperifolia*, en *C. racemosa* tot de Winterkornoeljes. De planten zijn opgeplant op een keuringsveld bij Pannebakker & Co te Hazerswoude-Dorp. De planten waren grotendeels afkomstig van Nederlandse kwekerijen, aangevuld met verschillende cultivars uit het buitenland. Van elke cultivar stonden drie tot vijf planten op het proefveld. Hiervan zijn steeds twee planten per cultivar na de winter teruggeknipt tot aan de basis, zoals dat in praktijk ook vaak gebeurt. Van 2005 tot 2009 is de collectie diverse malen gekeurd door de keuringscommissie van de KVBC. Voor deze keuring zijn *C. alternifolia* en *C. controversa* niet in de proefopplant opgenomen; dit zijn geen echte Winterkornoeljes.

Taxonomie

Het hele geslacht *Cornus* telt 40-55 soorten, die van nature grotendeels voorkomen op het noordelijk halfrond. Het geslacht wordt onderverdeeld in vier vrij duidelijk te onderscheiden groepen.

Blauw- of witbessige kornoeljes (met hierin o.a. de Winterkornoeljesoorten en *C. alternifolia* en *C. controversa*)

Geelbloeiende kornoeljes (oa. subgenus *Cornus*; bv. *C. mas* en *C. officinalis*)

Grootbloemige kornoeljes (subgenus *Syncarpea* en *Cynoxylon*; bv. *C. florida*, *C. kousa* en *C. nuttallii*)

Dwergkornoeljes (subgenus *Arctocrania* of *Chamaepericlymenum*; bv. *C. canadensis* en *C. suecica*).

In praktijk zijn deze groepen gemakkelijk herkenbaar. Zowel door gebruikers als door taxonomen is dit een veel gebruikte indeling. Taxonomisch worden ze zelfs weleens eens als aparte geslachten beschouwd. Een deel van bovenstaande groepen wordt tegenwoordig opgesplitst in meerdere subgenera, waardoor in totaal 9 subgenera worden onderscheiden. In het artikel van P.C. de Jong en L.K.J. IJssink in *Dendroflora* 32 wordt op pag. 25 en 26 een compleet overzicht met beschrijvingen gegeven van alle 9 subgenera.

Alle Winterkornoelje-soorten vallen dus in de groep van de Blauw- of witbessige Kornoeljes. Deze hele groep wordt door sommige taxonomen wel als apart geslacht of subgenus *Swida* beschouwd. Naast de bekende Winterkornoelje-soorten als *C. alba*, *sanguinea* en *sericea*, behoren ook bekende soorten als *C. alternifolia* en *C. controversa* tot deze groep. Typerend voor deze groep zijn de tuilvormige bloeiwijze, de zeer kleine onopvallende schutbladen en de blauwe of witte bessen. Door onderzoek van oa. Ferguson (1966) en Murrell (1993) is deze groep gesplitst in drie nieuwe subgenera. Daarbij komen *C. alba*, *sanguinea* en *sericea* in subgenus *Kraniopsis* (subgenus *Swida* s.str.). *C. alternifolia* en *C. controversa* worden, onder andere vanwege de kenmerkende afwisselende bladstand, in een apart subgenus ondergebracht: subgenus *Mesomora*. Bovengenoemde indeling wordt bijvoorbeeld ook in de Flora van China gevolgd.

Gebbruikswaarde

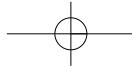
Winterkornoeljes zijn gemakkelijke tuin- en plantsoenplanten. Ze worden veel gebruikt in gemengde heesterborders of voor aanplant in grote vakken. Daarbij groeien vooral *C. amo-*

mum, *C. racemosa* en *C. sericea*, door ondergrondse uitlopers, snel breed uit. Geen van de soorten stelt erg hoge eisen aan de standplaats. Ze groeien allemaal op uiteenlopende grondsoorten, zowel in de zon als in halfschaduw tot schaduw. Vooral *C. alba*, *C. racemosa*, *C. sanguinea* en *C. sericea* behoren tot de sterkste en gemakkelijkste tuinplanten voor het gematigd klimaat. Regelmatig snoeien wordt aanbevolen, vooral als een goede takkleur gewenst is. Dit kan variëren van reguliere verjongingssnoei, zoals vaak wordt gedaan bij *C. alba* en *C. sericea*, tot helemaal terugknippen aan het eind van de winter tot iets boven de grond, zoals vaak wordt gedaan bij *C. sanguinea*.

Cornus bloeit op het oude hout, dus erg rigoureuze snoei betekent geen of weinig bloemen en vruchten. Dit is op zich niet erg, want de bloemen en vruchten vormen niet de grootste sierwaarde van de Winterkornoelje-soorten. De grootste sierwaarde hebben bij de meeste cultivars de takken. Maar bij sommige cultivars heeft het bonte of gele blad veel sierwaarde, bv. bij *C. alba* 'Aurea', *C. alba* 'Elegantissima' en *C. sericea* 'Silver and Gold'. Ook de herfstkleur van veel Winterkornoeljes mag er zijn. Sommige Winterkornoeljes hebben geen bijzondere sier-

50. Keuringsveld bij Fa. Pannebakker

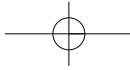

51. Toepassing *C. alba* 'Aurea' in de border

52. Toepassing *C. sanguinea* 'Midwinter Fire'

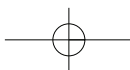

53. *C. sericea* 'Kelseyi' als vakbeplanting in de zomer

54. *C. sericea* 'Kelseyi' als vakbeplanting in de winter

waarde, maar wel veel gebruikswaarde als dichte bodembedekker of vakbeplanter, zoals *C. sericea* 'Kelseyi'.

Vanwege de mooie takkleur worden sommige Winterkornoeljes ook als snijheester gebruikt. Jaarlijks worden een kleine 6 miljoen takken via de veilingen verkocht, die anno 2008 per stuk 8 à 9 cent opbrengen. Meestal worden rond de kerst de rode takken geleverd en rond Pasen de gele. De meest gekweekte snijheesters zijn: *C. alba* 'Sibirica' (de meest verkochte), *C. alba* 'Kesselringii', *C. sericea* 'Flaviramea' en *C. sanguinea* 'Midwinter Fire' of 'Winter Beauty'. Ook voor mandenvlechten worden de buigbare *Cornus*-takken soms gebruikt.

Takkleur

Vooraf in de winter stelen Winterkornoeljes de show. Wie kent immers niet de felrode takkleur van *C. alba* 'Sibirica' en de groengele takkleur van *C. sericea* 'Flaviramea'. Als het blad is gevallen zijn deze prachtige kleuren van takken en twijgen pas echt goed zichtbaar. Dit duurt tot het voorjaar; ruim 5 maanden, bijna de helft van het jaar. Winterkornoeljes geven een uitgelezen mogelijkheid om kleur en dynamiek in de saaie wintertuin te brengen.

De bastkleur van takken en twijgen is in de winter maanden vaak duidelijk sterker aanwezig dan in het zomerseizoen, ook los van de camouflage door bladeren en bloemen. In de bast van jonge takken en twijgen zit bladgroen en/of anthocyaan (rode kleurstof). Deze rode kleurstof wordt vooral gevormd onder invloed van zonlicht, waardoor de zonzijde vaak roder is, en er soms kleurverschil ontstaat tussen boven- en onderzijde van de twijg. Vooral bij *C. sanguinea* is dit erg duidelijk te zien.

Vooraf voor het verkrijgen van een mooie takkleur is het belangrijk om na de winter flink te snoeien om weer veel nieuwe (gekleurde) twijgen te krijgen voor de volgende winter. Oudere takken raken door kurkvorming de mooie kleur kwijt. Bij sommige soorten kan dit enkele jaren duren, zoals bij *C. alba* en *C. sericea*. Bij *C. sanguinea* verdwijnt de kleur vaak in het tweede jaar alweer, vandaar dat deze soort na de winter vaak tot aan de basis wordt teruggeknipt.

Botanische soorten

***C. alba* L.** – Witte kornoelje
Syn. *C. sibirica* Lodd. ex G. Don
Swida alba Opiz

Verspreiding: Siberië, Noord-China en Korea.
Bladverliezende heester, 1,5 tot 3 m hoog en ca.

55. *C. alba* in vruchtstadium

even breed, met breed opgaande takken. De plant vormt geen echte ondergrondse uitlopers, zoals *C. sericea* dat bijvoorbeeld wel doet. Wel kunnen de zijtakken aan de basis wortelen waardoor er vaak na verloop van tijd toch een breed uitgroeiende struik ontstaat. De twijgen en jonge takken hebben goed zichtbare grijze lenticellen en zijn vooral in de winter meer of minder (donker)rood van kleur; bij enkele cultivars zijn de twijgen in de winter prachtig helderrood. Het merg van de takken is wit. De jonge scheuten zijn iets behaard, later (vrijwel) kaal. Bladeren tegenoverstaand, 4-10 cm lang, ovaal tot eivormig, gaafrandig, met een spitse of toegespitste top en een afgeronde basis. De bovenzijde is (donker)groen, de onderzijde blauwgrijs, met 5-7 paar kale tot zwak behaarde zijnerfven. In de herfst verkleurt het blad roodachtig, soms geel. De bladsteel is 1-3 cm. De vrij onopvallende bloemen staan in eindstandige afgeplatte tuilen van 4-7,5 cm breedte. De kleine individuele roomwitte bloemen zijn 6-9 mm in diameter; de kroonbladen zijn 3-3,8 × 1,1-1,8 mm. De kelklobben zijn scherp driehoekig en 0,1 tot 0,2 mm lang. De meeldraden zijn langer dan de kroonbladen. De bloeitijd is mei-juni. De vruchten (besachtige steenvruchten) zijn wit- tot licht blauwachtig, ca rond van vorm en 8 mm in dia-

meter. De steen in elke bes is langwerpig tot diamantvormig en aan beide uiteinden afgeplat (bij *C. sericea* is deze niet afgeplat aan weerszijden). Deze vruchten zijn erg geliefd bij vogels zoals merels.

De Latijnse naam *alba* en de Nederlandse naam Witte kornoelje slaan op de bloem- en beskleur. Dit is wel wat verwarrend want de rode takkleur van deze soort valt het meeste op. Vooral aan de takkleur heeft *C. alba* zijn populariteit als sierheester te danken. Deze mooie kleur is er vooral bij één- tot driejarige takken en bovendien is de kleur het sterkst in de winter. Daarnaast is het ook een soort die snel en gemakkelijk groeit en weinig eisen stelt, waarmee het ook een zeer dankbare plant voor extensief beheerde beplanting in openbaar groen is. Daarbij zorgt het gele of bonte blad, dat bij sommige cultivars voorkomt, voor extra sierwaarde.

C. alba is een heester die op vrijwel iedere grondsoort groeit, in de zon tot halfzwarte schaduw. Ook zware klei en droge zandgronden worden goed verdragen. De zaden van *C. alba* bevatten 30% olie, die in sommige streken wordt gewonnen en onder andere gebruikt wordt als lampenolie.

Deze soort is zeer goed winterhard en kan ook in extreem koude streken zoals Noord-Canada en Noord-Scandinavië gekweekt worden (zone 2 of 3). In laboratoriumexperimenten hebben takken een bad in vloeibaar stikstof (-200°C) overleefd.

C. amomum Mill. – Zijdeachtige kornoelje

Syn. *Swida amomum* Small

Verspreiding: Oosten van de Verenigde Staten en zuidoosten van Canada.

Bladverliezende heester, tot 3,5 m hoog met afstaande tot overhangende takken en met ondergrondse uitlopers (net als bij *C. sericea*). Twijgen en jonge takken in de winter purper- tot roodbruin of soms geelgroen. Het merg van de takken is bruin. Jonge scheuten bruin behaard. Bladeren tegenoverstaand, eivormig tot ovaal, gaafrandig, 5-10(-12) cm lang met een spitse of toegespitste top en een wigvormige tot afgeronde basis. De bovenzijde is (donker)groen, de onderzijde blauwgrijs met 4-7 paar roodbruin behaarde zijnerfjes. De bladsteel is ca. 1 cm lang en vrij sterk behaard. De vrij opvallende bloemen staan in 4-6 cm brede tuilen. De bloemen zijn geelwit. De bloeitijd is mei-juni, vaak net iets vroeger dan van *C. alba* en *C. sericea*. Vruchten (besachtige steenvruchten) ca. rond, grijsblauw tot blauwzwart, zelden wit en 6-8 mm in diameter.

56. *C. amomum*

C. amomum staat het liefst op een vochtige bodem in de volle zon of halfschaduw. Daarom is deze soort bij uitstek geschikt voor aanplant bij oevers, waar de plant van nature ook vaak groeit. Maar ook in parken of grote tuinen komt deze soort goed tot zijn recht. De vermeerdering gaat iets minder gemakkelijk dan bij *C. alba*, maar zal over het algemeen weinig problemen geven.

C. amomum lijkt op *C. sericea*, maar verschilt vooral vanwege de bruine beharing van jonge scheuten en bladonderzijde, de grijsblauwe beskleur (bij *C. sericea* wit) en het bruine merg (bij *C. sericea* wit). Vanwege de bruin behaarde jonge scheuten wordt de soort in Amerika 'Silky dogwood' genoemd.

Het is een goed winterharde soort (zone 5a), maar niet zo extreem winterhard als *C. alba* en *C. sericea*.

C. amomum subsp. ***obliqua*** (Raf.) J. S. Wilson (syn. *C. obliqua* & *C. sericea* var. *schuetzeana* C. A. Mey).

Deze ondersoort heeft een veel opener groeiwijze dan de soort en bovendien soms een meer gele kleur van de jonge twijgen. Verder is het blad wat smaller: langwerpig-ovaal. De natuur-

lijke verspreiding is wat meer noordelijk en westelijk dan de soort (van Quebec tot Kansas en zuidelijk tot Zuid-Illinois).

C. asperifolia Michx. – Ruwbladige kornoelje

Syn. *Swida asperifolia* Small

Verspreiding: Oosten en Midden van de Verenigde Staten.

Dit is een heester tot kleine boom, 3-4(-10) m. Verder lijkt deze soort erg op veel op *C. amomum*, maar is sterker grijs tot roodbruin behaard. Bovendien is het blad meer ovaal dan eirond en is de bladtop meer spits dan toegespitst.

Qua standplaats en verzorging is het grootste verschil met *C. amomum* dat *S. asperifolia* juist een voorkeur heeft voor droge standplaatsen in plaats van natte.

C. asperifolia var. ***drummondii*** (C.A. Mey)

Coult & Evans (syn. *C. drummondii* C.A. Mey).

Deze variëteit is nog sterker behaard dan de soort, vooral aan de bovenzijde van het blad. Echter in veel (Amerikaanse) flora's en naamlijsten wordt *C. drummondii* als synoniem van *C. asperifolia* beschouwd, of soms als voorkeursnaam gegeven voor de hele soort (oa. door GRIN).

57. *C. racemosa* in vruchtstadium

C. racemosa Lam. – Grijze kornoelje

Syn. *Swida racemosa* (Lam.) Moldenke

Verspreiding: Uiterste zuidoosten van Canada en noordoosten van de Verenigde Staten.

Een dichte, bladverliezende en fijn vertakte heester, 2-3 m hoog. De twijgen en jonge takken zijn grauw grijsbruin. Het merg is wit tot lichtbruin. Er zijn veel ondergrondse uitlopers waarmee de plant zeer breed kan uitgroeien (woekeren!). De jonge scheuten zijn kaal. De bladeren zijn tegenoverstaand, 5-10 cm lang, langwerpig-ovaal en lang toegespitst. De bladonderzijde is blauwachtig en fijn behaard, later kaal, en er zijn 3-5 nervenparen. De herfstkleur stelt meestal niet veel voor, hoewel er van deze soort ook meldingen zijn van spectaculaire paarsrode tot rode herfstkleuren. De bloei is rijk, met bloemen in ca. 5 cm brede dichte eindstandige tuilen. De bloeitijd is juni-juli. De vruchten (besachtige steenvruchten) zijn wit, rond en ca. 6 mm in diameter; ze contrasteren sterk met de rozerode steeltjes. De steen in de bes is rood en breder dan hoog. De vruchten worden vaak snel weggegeten door de vogels, maar de rozerode steeltje blijven vaak tot in de winter aan de takken zitten. De soort heeft een zeer groot aanpassingsvermogen en groeit op vrijwel elke grondsoort, in de zon of in diepe schaduw. De soort is zeer goed winterhard: USDA zone 4.

58. *C. racemosa* in de winter

C. racemosa is sterk verwant aan *C. stricta* Lam. (syn. *C. foemina* Mill.). Deze laatste soort wordt hoger (soms tot boomvormig). Door sommige botanici wordt *C. stricta* als een synoniem van *C. racemosa* beschouwd. Verschillende “niet gekeurde” Amerikaanse cultivars onder de naam *C. racemosa* groeien boomvormig en behoren waarschijnlijk tot *C. stricta*.

Er is een natuurlijke hybride van *C. racemosa* en *C. amomum* subsp. *obliqua*: *C. ×arnoldiana*. Deze soorthybride lijkt veel op *C. racemosa*, maar heeft sterk behaard blad (vooral de onderzijde).

***C. sanguinea* L. – Rode kornoelje**

Syn. *Swida sanguinea* Opiz

Verspreiding: Europa

Bladverliezende heester, 1,5 tot 3,5 m hoog en ca. even breed, met breed opgaande takken. De plant vormt vaak korte ondergrondse uitlopers of wortelende zijtakken. De twijgen zijn in de winter bruingroen tot lichtgroen, aan de zonzijde vaak (donker)rood; bij enkele cultivars zijn de twijgen in de winter prachtig heldergroen of oranje-rood (het rood vooral aan de zonkant). Het merg van de takken is wit. Jonge scheuten behaard. Bladeren tegenoverstaand, 4-10 cm lang, eivormig, gaafrandig, met een spitse of

toegespitste top en een afgeronde basis. De bovenzijde is (donker)groen, de onderzijde lichtgroen, met 3-5 paar zinnerven; in jong stadium aan beide zijden zacht behaard en indien ouder alleen iets aan de onderzijde. In de herfst verkleurt het blad mooi rood. De bladsteel is 0,5-1,5 cm. De kleine roomwitte bloemen staan in eindstandige afgeplatte tuilen van ca. 5 cm breedte; ze geuren vrij sterk weesoet. De assen van de bloeiwijze en de bloemstelen zijn vrij sterk behaard. De kroonbladen zijn ca. 0,6 mm lang. De bloeitijd is mei-juni. De vruchten (besachtige steenvruchten) zijn glimmend paarsrood tot blauwzwart met witachtige punten en 6-8 mm in doorsnede. Deze vruchten hebben een bittere smaak.

Het is een goed winterharde soort (zone 5a), maar niet zo extreem winterhard als *C. alba* en *C. sericea*.

De Rode kornoelje komt van nature in vrijwel heel Europa voor, met uitzondering van Noord-Scandinavië. In Nederland is de soort vrij algemeen in Zuid-Limburg en zeldzaam in het rivierengebied en in de duinen. De soort gedijt vooral goed op vochtige, neutrale tot kalkrijke gronden, vooral in de lichte schaduw. Als tuinplant stelt de soort echter geen grote eisen en groeit goed op zeer uiteenlopende standplaatsen;

59. *C. sanguinea* in vruchtstadium

op zware kleigrond en lichte zandgrond, in de volle zon tot in vrij zware schaduw.

Als tuin- en openbaar-groen-plant is de soort vooral waardevol voor vakbeplanting en onderbegroeiing van bomen. Vooral de gekleurde twijgen van sommige cultivars hebben veel sierwaarde. Maar ook de rode herfstkleur mag er zijn. Aan dit laatste dankt de Rode kornoelje ook zijn Nederlandse naam. De bloemen en de vruchten hebben geen bijzondere sierwaarde.

Als de deze soort wordt aangeplant vanwege de twijgkleur, dan wordt aanbevolen om de planten in het voorjaar volledig terug te snoeien. Want alleen de jongen twijgen zijn mooi gekleurd; de oudere takken (vanaf 2 of 3 jaar) niet of nauwelijks. Door goede snoei zullen er voor de volgende winter weer ruimschoots jonge twijgen verschijnen.

Het taaie, witte hout van de Rode kornoelje heeft diverse toepassingen, waaronder als steel van smeedhamers en slaginstrumenten. Stelen van kornoeljhout worden als de beste beschouwd.

***C. sericea* L.** – Noord-Amerikaanse kornoelje

Syn. *C. stolonifera* Michx.

C. stolonifera var. *coloradensis*
(Koehne) C. K. Schneid.

Swida sericea (L.) S.S.Ying

Verspreiding: Noordelijk Noord-Amerika

Bladverliezende heester, tot 2 m hoog, met breed opgaande takken. De plant vormt loopt breed uit, tot 3 m of meer, met vele ondergrondse uitlopers (in tegenstelling tot *C. alba*, die geen ondergrondse uitlopers heeft). De twijgen en jonge takken zijn vooral in de winter meer of minder (donker)rood van kleur; bij de cultivars zijn er met opvallend groengele twijgen of andere

waarbij de twijgen prachtig helderrood zijn. Het merg van de takken is wit. Jonge scheuten zwak behaard. Bladeren tegenoverstaand, 4-10 cm lang, langwerpig-ovaal tot eivormig, gaafrandig, met een lange spitse of toegespitste top en een afgeronde basis. De bovenzijde is (donker)groen, de onderzijde licht groengrijs tot blauwgroen, met 5-7 paar zijnerfen en kaal of zwak behaard. In de herfst verkleurt het blad meer of minder opvallend roodachtig. De bladsteel is 1-2,5 cm. De vrij onopvallende bloemen staan in eindstandige afgeplatte tuilen van 4-7,5 cm breedte. De kleine individuele roomwitte bloemen zijn 5-10 mm in diameter. De bloeitijd is mei-juni. De vruchten (besachtige steenvruchten) zijn wit, ca. rond en 6-9 mm in doorsnede. Daarbij is de steen in elke bes ca. rond en met een stompe of afgeronde basis (bij *C. alba* is deze toelopend en afgeplat aan weerszijden en bovendien zijn de vruchten en de steen langwerpig). Deze vruchten zijn erg geliefd bij vogels zoals merels.

C. sericea is een heester die op vrijwel iedere grondsoort gedijt, in de zon of halfzware schaduw. Ook zware klei en droge zandgronden worden goed verdragen. Vanwege de brede uitgroei met uitlopers heeft deze soort wel ruimte nodig. De soort is nauw verwant aan *C. alba*; sommige botanici beschouwen *C. sericea* als een ondersoort van *C. alba*.

Deze soort is zeer goed winterhard en kan ook in extreem koude streken zoals Noord-Canada en Noord-Scandinavië gekweekt worden (zone 3). Deze soort wordt in Nederland ook wel Canadese kornoelje genoemd, maar dit is erg verwarrend met *C. canadensis*, die ook Canadese kornoelje wordt genoemd.

Belangrijkste verschillen tussen soorten Winterkornoelje

Soort	herkomst	uitlopers	paren zijnerfen	beharing	beskleur	twijgkleur
<i>C. alba</i>	NO.-Azië	zwak	5-7	zwak	wit tot lichtblauw	(donker)rood
<i>C. amomum</i>	N.-Amerika (oostkant)	sterk	4-7	matig roodbruin	grijsblauw tot zwart	purper-tot roodbruin
<i>C. asperifolia</i>	N.-Amerika (oost & centraal)	sterk	4-7	sterk grijs tot bruin	grijsblauw tot zwart	purper-tot roodbruin
<i>C. racemosa</i>	N.-Amerika (oostkant)	sterk	3-5	vrijwel kaal	wit	grauw grijsbruin
<i>C. sanguinea</i>	Europa	matig	3-5	matig	paarsrood tot blauwzwart	bruingroen tot lichtgroen tot (donker)rood
<i>C. sericea</i>	N.-Amerika (noordkant)	sterk	5-7	zwak	wit	(donker)rood, soms groengeel

Keuringsrapport

Waardering (*Valuation*)

- *** = uitstekend (*excellent*)
- ** = zeer goed (*very good*)
- * = goed (*good*)
- s = voor speciale doeleinden (*for special purposes*)
- o = kan vervallen (*can be eliminated*)

C. alba 'Alleman's Compact': *C. sericea* 'Alleman's Compact'

C. alba 'Argenteo-marginata': *C. alba* 'Elegantissima'

*** *C. alba* 'Aurea'

(voor 1950)

Syn. *C. alba* 'Prairie Fire'

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2,5 m hoog en ruim 3 m breed.

WINTERTAKKEN: helder steenrood.

BLADEREN: eirond tot ovaal, relatief breed, heldergeel tot bleekgeel. Jonge scheuten iets bronskleurig aangelopen.

Onovertroffen vanwege het gele blad. 'Aurea' kent nauwelijks bladverbranding, ook niet op relatief droge grond bij intense zonneschijn. Dit maakt de plant veelzijdig en altijd mooi. In het

60. *C. alba* 'Aurea'

voorjaar zijn de bladkleuren intenser dan in de zomer, maar steeds geeft de plant een duidelijk gele indruk. De wintertwijgen zijn diep steenrood, zoals bij de soort. Dit is eveneens een positieve eigenschap.

In Noord-Amerika wordt 'Aurea' de "Prairie Fire Dogwood" genoemd, wat soms onterecht tot cultivarnaam wordt verheven.

*** *C. alba* 'Bailhalo' PBR (IVORY HALO)

(Rod Bailey, Bailey Nurseries, St. Paul, Minnesota, Verenigde Staten, 1983)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 1,5 m hoog en ruim 2 m breed.

WINTERTAKKEN: donkerrood.

BLADEREN: eirond tot ovaal, gewoonlijk hol of bol staand en ietwat "papierachtig" aanvoelend. Dof middengroen tot grijsgroen met een brede, onregelmatige crèmewitte rand.

Door het ietwat grijzige, doffe blad geeft 'Bailhalo' van een afstand geen erg "bonte" indruk, maar eerder een lichtgrijze. Hoewel qua "bontheid" niet de allermooiste, is het totaalbeeld dat 'Bailhalo' schept drie sterren waard. De plant is goed gedrongen en vanwege de vrij geringe hoogte prima geschikt voor gebruik in vakbeplantingen. De mooie donkerrode kleur van de wintertwijgen geeft meerwaarde, vooral in combinatie met lichtere kleuren.

61. *C. alba* 'Bailhalo' (IVORY HALO)

62. *C. alba* 'Cream Cracker'

C. alba 'Budd's Yellow': *C. sericea* 'Budd's Yellow'

**** *C. alba* 'Cream Cracker'** PBR

(A.J. Pannebakker, Hazerswoude, 1996)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en 2,5 m breed.

WINTERTAKKEN: donker purperrood.

BLADEREN: middengroen met een onregelmatige bleekgele tot crèmekleurige rand. Jonge scheuten iets roze getint.

'Cream Cracker' ontstond als sport in 'Gouchaultii' en kan als een verbetering hiervan worden beschouwd. De bladkleuren zijn duidelijk minder "geel" dan in 'Gouchaultii'. De iets roze getinte jonge scheuten zijn een kenmerk dat van 'Gouchaultii' werd geërfd. 'Cream Cracker' is duidelijk stabiel dan 'Gouchaultii', die nogal eens terugslag van groenbladige scheuten wil produceren.

In 1999 werd 'Cream Cracker' bekroond met een Getuigschrift van Verdienste (zie Dendroflora Nr. 36, pag. 119).

o *C. alba* 'Elegantissima'

(voor 1880)

Syn. *C. alba* 'Argenteo-marginata'

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2,5 m hoog

en 3 m breed, ietwat onregelmatig.

WINTERTAKKEN: donker bruinrood.

BLADEREN: dof middengroen tot iets grijsgroen met een onregelmatige crème witte rand

De aloude en sterke 'Elegantissima' is op zich geen slechte plant, maar is wel voorbijgestreefd door cultivars als 'Bailhalo' (IVORY HALO) en 'Sibirica Variegata'. Eerstgenoemde groeit compacter en regelmatiger. 'Sibirica Variegata' is meer uitgesproken bontbladig.

Het synoniem 'Argenteo-marginata' (soms ook als geschreven als 'Argenteomarginata') wordt vooral in de Verenigde Staten gebruikt voor 'Elegantissima'.

o *C. alba* 'Gouchaultii'

(A. Gouchault, Orléans, France, 1888)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en 2,5 m breed.

WINTERTAKKEN: purperrood, niet erg opvallend.

BLADEREN: geelgroen tot middengroen met een onregelmatige en vrij smalle heldergele rand; jonge blad met donkerroze rand in plaats van geel.

Van de drie geelbonte cultivars van *C. alba* ('Cream Cracker' en 'Spaethii' zijn de andere twee) is dit wellicht de meest gekweekte. Toch besloot de keuringscommissie 'Gouchaultii' niet positief te waarderen. Als het om een "gele" uitstraling gaat heeft 'Spaethii' de voorkeur, als het om een wat "rustiger" geelbonte plant gaat is 'Cream Cracker' aan te bevelen. Daarbij is 'Gouchaultii' erg onstabiel en produceert de plant regelmatig terugslag van groene scheuten.

C. alba 'Hessei' Hort.: *C. sanguinea* 'Compressa'

**** *C. alba* 'Kesselringii'**

(Botanische tuin St. Petersburg, Rusland, 1905)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 3 m hoog en breed, met een relatief losse en open habitus.

WINTERTAKKEN: donker zwartpurper, glimmend (ook 's zomers!).

BLADEREN: zeer donkergroen, glimmend, jonge scheuten donker bronskleurig.

Qua takkleur is 'Kesselringii' een unieke en niet te vervangen cultivar. Combinaties met andere sierheesters en coniferen zijn gemakkelijk te maken. Daarbij is het een goed groeiende en gemakkelijk te kweken plant. De erg forse en ietwat losse groeiwijze was reden om deze plant geen drie sterren toe te kennen.

C. alba 'Koralle': *C. alba* 'Sibirica'

63. *C. alba* 'Kesselringii'

C. alba 'Prairie Fire': *C. alba* 'Aurea'

o *C. alba* 'Regnzam' (RED GNOME)

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Syn. *C. sericea* 'Regnzam' (RED GNOME)

GROEIWIJZE: rond en relatief compact tot circa 1,25 m hoog en 2 m breed. Goed groeiend.

WINTERTAKKEN: bruinrood tot helderrood.

BLADEREN: dof middengroen, onderzijde licht grijsgroen, relatief smal. Herfstkleur purper.

Voor 'Regnzam' geldt hetzelfde als voor *C. sericea* 'Isanti'; de plant is weliswaar compact en heeft een aardige takkleur, maar qua gebruikswaarde is *C. sericea* 'Kelseyi' aan te bevelen.

C. alba 'Ruby': *C. sericea* Ruby (SO)

** *C. alba* 'Siberian Pearls'

(S.J. Nederend & Zonen, Reeuwijk, 1989)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: donkerrood.

BLADEREN: glimmend donkergroen, relatief smal met een goed zichtbare nervatuur; jonge blad lichter groen.

Deze cultivar is de enige *C. alba* die geselecteerd werd vanwege de vruchtdracht. De witte

64. *C. alba* 'Siberian Pearls' in de herfst (de vruchten zijn al weg)

65. *C. alba* 'Sibirica'

bessen zijn circa 8 mm groot en hebben een zwart topje (verdroogde bloemdelen). De bessen contrasteren prima met het donkergroene blad en later met de donkerrode twijgen. De plantstructuur is iets fijner dan bij *C. alba*, wat 'Siberian Pearls' wat sierlijker maakt.

In 1989 werd 'Siberian Pearls' bekroond met een Getuigschrift van Aanbeveling (zie Dendroflora Nr. 26, pag. 75).

*** *C. alba* 'Sibirica'

(Verenigd Koninkrijk, 1838)

Syn. *C. alba* 'Koralle'

C. alba 'Westonbirt'

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: helder koraalrood, glimmend; 's zomers iets rood getint.

BLADEREN: glimmend middengroen, relatief breed ovaal.

Oude en overbekende cultivar. De takkleur behoort tot de meest rode in het sortiment winterharde heesters. Vanwege deze takkleur is 'Sibirica' populair bij vele gebruikersgroepen, van openbaar groen tot bloemisterij. Het synoniem 'Westonbirt' ontstond doordat deze cultivar in het Verenigd Koninkrijk bekend is als "Westonbirt Dogwood". Dit verbasterde tot de

66. *C. alba* 'Sibirica'

cultivarnaam 'Westonbirt'.

Overigens zijn er niet-soortechte klonen onder de naam 'Sibirica' of soms als 'Westonbirt' in omloop. Één van deze valse klonen, die onder de naam 'Westonbirt' wordt gekweekt, heeft een sterkere groei en duidelijk meer gebogen takken dan de echte *C. alba* 'Sibirica'. Deze niet-soortechte kloon is duidelijk inferieur aan de soortechte 'Sibirica'.

C. alba 'Sibirica Ruby': *C. sericea* Ruby (SO)

* *C. alba* 'Sibirica Variegata'

(C. de Vos, Hazerswoude, voor 1867)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed, minder groeiachtig dan *C. alba* 'Sibirica'.

WINTERTAKKEN: donker koraalrood.

BLADEREN: iets glimmend donkergroen met regelmatige zilverwitte rand.

Als het puur om het bonte blad gaat is 'Sibirica Variegata' de allerbeste. Het contrast tussen het donkergroene centrum en de zilverwitte rand is het meest uitgesproken van alle *C. alba* en *C. sericea* cultivars. De groeiacht is duidelijk minder dan bij 'Sibirica'.

Volgens de winner, Cornelis de Vos, zelfs onvoldoende: "Deze heerlijk schone bonte varië-

67. *C. alba* 'Sibirica Variegata'

teit schijnt standvastig te zullen zijn, doch groeit zeer traag". Inmiddels is wel bewezen dat 'Sibirica Variegata' voldoende stabiel is om de plant toch een waardester toe te kennen.

* *C. alba* 'Spaethii'

(Baumschule L. Späth, Berlijn, Duitsland, 1889)
GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en 2,5 m breed.

WINTERTAKKEN: dof purperrood.

BLADEREN: middengroen met een zeer brede onregelmatige heldergele rand; jonge blad met iets roze rand in plaats van geel.

'Spaethii' maakt een veel "gelere" indruk dan 'Gouchaultii'. Daarbij is de plant beduidend stabiel. 'Spaethii' zou ontstaan zijn als entbastard. Op de plaats waar een witbonte griffel aan de onderstam moest vergroeiën ging deze dood en groeide uit de (groenbladige) onderstam een geelbonte tak die later 'Spaethii' is genoemd.

C. alba 'Westonbirt': *C. alba* 'Sibirica'

* *C. amomum* 'Blue Cloud'

(Darthuiser Boomkwekerijen BV, Leersum, circa 1985)

GROEIWIJZE: Breed opgaand, tot circa 3 m hoog en minstens zo breed.

68. *C. alba* 'Spaethii'69. *C. amomum* 'Blue Cloud'

WINTERTAKKEN: roodbruin tot purperbruin.

BLADEREN: glimmend donkergroen; jonge scheuten iets lichter.

Qua groei en habitus is 'Blue Cloud' gelijk aan de soort. Het verschil zit in de kleur van de vruchten. Bij de soort zijn deze grijzig blauw, terwijl ze in 'Blue Cloud' helderblauw zijn (door Darthuizer omschreven als saffierblauw). Deze cultivar heeft weinig last van dode twijgen na de winter. 'Blue Cloud' werd door L.K.J. IJlsink en Sir Harold Hillier benaamd in het Hillier Arboretum.

C. hessei Hort.: *C. sanguinea* 'Compressa'

o *C. racemosa* 'Slavin's Dwarf'

(Rochester, New York, Verenigde Staten, 1954)
Syn. *C. xslavinii* Hort.

GROEIWIJZE: breed spreidend, circa 0,75-1 m hoog en 1,5 m breed, zich door ondergrondse uitlopers verspreidend.

WINTERTAKKEN: lichtbruin.

BLADEREN: middengroen, iets bronskleurg uitlopend, iets smaller dan de soort.

Cultivars van *C. racemosa* zijn in de Verenigde Staten beduidend populairder dan in Europa, getuige het aantal cultivars dat daar werd ontwikkeld (zie "Niet gekeurde cultivars"). Van deze cultivars wordt alleen 'Slavin's Dwarf' bij ons af en toe gekweekt. Het is een zeer lage en wat bossige struik die volgens de literatuur een prima bodembedekker en vakbeplanter zou zijn. In de sterrenkeuring bleef de groei van deze cultivar wat achter. Er werden geen vruchten gevormd en de blad en takkleur waren eveneens weinig spectaculair.

Hoewel pas in 1954 geïntroduceerd, werd de oorspronkelijke selectie al in 1918 gemaakt.

* *C. sanguinea* 'Anny' (WINTER FLAME)

(André van Nijnatten, Zundert, circa 1987)

GROEIWIJZE: breed opgaand tot circa 1,75 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: geel aan de basis en rood aan de toppen.

BLADEREN: glimmend donkergroen, jonge scheuten lichtgroen. Herfstkleur oranjegeel.

Helaas is er nogal wat verwarring over de correcte naam van deze cultivar. Dit ontstond toen 'Winter Beauty' in een catalogus van Blooms of Bressingham (1990) als synoniem werd genoemd van 'Anny' (WINTER FLAME). Omstreeks 1987 leverde Van Nijnatten planten van 'Winter Beauty' en van een toen nog onbenaamde selectie aan Blooms of Bressingham. Blooms

70. *C. sanguinea* 'Anny' (WINTER FLAME)

besloot (in samenspraak met Van Nijnatten) om Engels kwekersrecht aan te vragen voor de toen nog onbenaamde selectie en deed dit onder de cultivarnaam 'Anny'. Men verbond hier de handelsaanduiding WINTER FLAME aan.

Toen Blooms de plant in 1990 introduceerde werd per abuis in de catalogus vermeld dat 'Winter Beauty' synoniem is aan de naam 'Anny' (WINTER FLAME).

Van deze groep cultivars heeft 'Anny' de meest contrasterende takkleuren. Aan de basis zijn ze geel terwijl ze aan de toppen rood zijn.

*** *C. sanguinea* 'Anny's Winter Orange'

(André van Nijnatten, Zundert, 1995)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 1,5 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: dieporanje met helder koraalrode toppen.

BLADEREN: iets glimmend middengroen, jong schot iets bronsgroen. Herfstkleur oranjegeel.

Dit is de cultivar met de meest diepe en heldere takkleuren in de winter. Ondanks de naam zijn de takken niet geheel oranje, maar slechts de onderste helft. De toppen zijn beduidend roder, maar daardoor niet minder spectaculair. Ook de oudere twijgen blijven ietwat oranje, waar deze

71. *C. sanguinea* 'Anny's Winter Orange'

bij andere cultivars al in het tweede jaar licht-bruin kleuren. De plant groeit prima compact en geeft weinig dode twijgen na de winter.

o *C. sanguinea* 'Beteramsii'

(Beterams & Söhne, Geldern, Duitsland, voor 1940)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed, maakt ondergrondse uitlopers.

WINTERTAKKEN: licht oranjegeel met rode toppen.

BLADEREN: iets glimmend middengroen, jonge scheuten bronskleurig.

De oudste van alle cultivars met oranje(rode) twijgen en inmiddels verbeterd door nieuwere cultivars als 'Anny's Winter Orange', 'Midwinter Fire' en 'Winter Beauty'. Heeft naar verhouding veel dode twijgen na de winter.

s *C. sanguinea* 'Compressa'

(School of Horticulture, Budapest, Hongarije, rond 1960)

Syn. *C. alba* 'Hessei' Hort.

C. hessei Hort.

GROEIWIJZE: compact zuilvormig, uiteindelijk tot circa 2,5 m hoog en 1 m breed maar meestal veel lager blijvend.

72. *C. sanguinea* 'Compressa'

WINTERTAKKEN: donkergroen tot iets purpergroen.

BLADEREN: glimmend donkergroen, breed ovaal met diepliggende nerven, herfstkleur dieppurper, soms aanhoudend van half oktober tot in december.

Deze cultivar is dermate afwijkend van de andere cultivars van *C. alba*, *C. sanguinea* en *C. sericea* dat de keuringscommissie 'Compressa' een "s" toekende. Hoewel het op het eerste gezicht een dwergstruik lijkt, is dit zeker niet het geval. De plant oogt wat stijfjes, maar juist toegepast kan deze juist een verrassend effect geven. Bijvoorbeeld in kleine groepen tussen bodembedekkende vaste planten, heesters of coniferen.

* *C. sanguinea* 'Green Light'

(André van Nijnatten, Zundert, 1995)

GROEIWIJZE: bossig breed opgaand, tot circa 1,5 m en even breed.

WINTERTAKKEN: heldergroen, aan de top bruinrood.

BLADEREN: iets glimmend middengroen.

Kenmerkt zich door een fijne takstructuur, goede groei en weinig dode twijgen na de winter. De bossige en vrij gedrongen groeiwijze maakt 'Green Light' erg geschikt voor toepas-

73. *C. sanguinea* 'Green Light'

sing als vakbeplanting in het openbaar groen. Op papier lijken groene wintertwijgen met bruinrode toppen niet erg spectaculair, maar het effect is in praktijk best opvallend.

o *C. sanguinea* 'Magic Flame'

(André van Nijnatten, Zundert, 1994)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: oranjegeel, naar de toppen toe rood.

BLADEREN: iets glimmend middengroen, herfstkleur zalmkleurig oranjegeel.

'Magic Flame' groeit wat forser dan de andere cultivars met oranjerode twijgen. De wintertwijgen zijn iets lichter en wat minder "sprankelend" dan bij de bekroonde 'Anny's Winter Orange' en 'Winter Beauty'. Wel zijn de herfstkleuren erg fraai, maar dit is onvoldoende reden om de plant een waardester te geven. Zaailing van *C. sanguinea* 'Winter Beauty'.

* *C. sanguinea* 'Midwinter Fire'

(Van den Dool Cultures, Boskoop, 1990)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed, maakt ondergrondse uitlopers.

WINTERTAKKEN: licht oranjegeel met rode toppen.

74. *C. sanguinea* 'Midwinter Fire'

BLADEREN: iets glimmend middengroen, jonge scheuten iets bronskleurig.

De ontstaansgeschiedenis van 'Midwinter Fire' is nauw verweven met de import van 'Beteramsii' in Nederland. Omstreeks 1980 ontdekte H. Venhorst (Fa. L. Venhorst & Zonen) deze plant in Megchelen (Gld.). Van den Dool Cultures nam deze plant over en gaf de naam 'Midwinter Fire'. Aanvankelijk werd verondersteld dat deze cultivar gelijk zou zijn aan 'Winter Beauty', maar tijdens deze keuring bleek dat de gelijkenis met 'Beteramsii' groter is. Toch is de keuringscommissie niet van mening dat het hier om identieke planten gaat. 'Midwinter Fire' heeft ten opzichte van 'Beteramsii' minder last van twijgsterte na de winter en groeit wat gezonder.

Hierbij moet worden opgemerkt dat determinatie van de cultivars met oranjegele en rode twijgen niet eenvoudig is. Verschillen worden pas duidelijk als de planten naast elkaar zijn opgeplant. Aan de hand van één plant is het vrijwel onmogelijk om te bepalen om welke cultivar het gaat. Vooral als het om planten gaat die zo veel op elkaar gelijken als 'Beteramsii' en 'Midwinter Fire'.

75. *C. sanguinea* 'Winter Beauty'

* *C. sanguinea* 'Winter Beauty'

(André van Nijnatten, Zundert, 1980)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 1,75 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: licht oranjegeel met rode toppen.

BLADEREN: iets glimmend middengroen, jonge scheuten bronskleurig. Herfstkleur oranjegeel.

Na 'Beteramsii' was dit de eerste cultivar met oranje-rood gekleurde wintertakken. 'Beteramsii' is lange tijd een onbekende cultivar gebleven en het is 'Winter Beauty' geweest die de start vormde voor de grote ontwikkeling van het sortiment Winterkornoeljes, in het bijzonder de cultivars van *C. sanguinea*.

'Winter Beauty' werd door Van Nijnatten geselecteerd uit een partij zaailingen die hij van een Duitse collega kocht. Uit persoonlijk commentaar van Van Nijnatten blijkt overigens dat 'Winter Beauty' niet de enige zaailing met gekleurde takken was. Maar na selectie heeft hij alleen deze plant benaamd. De plant werd met een Gouden Medaille bekroond tijdens de Flora Nova '87 en tevens uitgeroepen tot beste heester van de tentoonstelling (Dendroflora Nr. 24, pag. 48). De plant is wat minder groeiachtig dan de andere cultivars. Hierdoor is de plant bij uitstek geschikt voor vakbeplanting.

In de catalogus van Blooms of Bressingham (1990) wordt per abuis vermeld dat 'Anny' (WINTER FLAME) een synoniem is van 'Winter Beauty'. Deze opmerking heeft voor veel verwarring gezorgd omdat dit niet het geval is. 'Anny' (WINTER FLAME) is een andere cultivar.

C. sanguinea 'Winter Flame': *C. sanguinea* 'Anny' (WINTER FLAME)

o *C. sericea* 'Alleman's Compact'

Syn. *C. alba* 'Alleman's Compact'

C. sericea 'Alleman's Compact'

GROEIWIJZE: breed spreidend en relatief los, tot circa 1,5 m hoog en 2,5 m breed

WINTERTAKKEN: steenrood tot dieprood

BLADEREN: glimmend middengroen, onderzijde licht grijsgroen, relatief smal. Herfstkleur purperrood.

Fijn vertakte struik, hoewel niet zo fijn als 'Kelsey', met een relatief losse groeiwijze. Het is een naar verhouding vrij gezonde plant, die weinig ziektegevoelig blad heeft. Toch heeft deze plant, behalve de ietwat gedrongen groei, nauwelijks sierwaarde.

o *C. sericea* 'Budd's Yellow'

(Boughen Nurseries, Nipawin, Saskatchewan, Canada, voor 1995)

Syn. *C. alba* 'Budd's Yellow'

GROEIWIJZE: stevige, breed opgaande habitus tot circa 2 m hoog en 2,5 m breed

WINTERTAKKEN: groengeel

BLADEREN: dof middengroen, onderzijde licht grijsgroen. Herfstkleur geel.

Deze cultivar lijkt vrij sterk op 'Flaviramea'. De wintertakken zijn iets lichter groengeel, maar dit is slechts een nuance. Qua ziektegevoeligheid (bastkanker) verschilt 'Budd's Yellow' niet van 'Flaviramea'. 'Budd's Yellow' kan behoorlijk veel vruchten produceren. De witte vruchten contrasteren aardig met het blad (als dat er nog aan zit), maar niet erg sterk met de takken. Overigens wordt de naam in Noord-Amerikaanse literatuur gewoonlijk als 'Bud's Yellow' gespeld. Helaas kon de winner niet worden bereikt om dit te verifiëren.

** *C. sericea* 'Cardinal'

(Harold Pellet, Minnesota Landscape Arboretum, Chanhassen, Minnesota, Verenigde Staten, voor 1994)

GROEIWIJZE: vrij breed opgaand, maar iets smaller dan de andere cultivars. Sterk groeiend tot circa 2,5 m hoog en breed.

76. *C. sericea* 'Cardinal'

WINTERTAKKEN: bruinoranje, intenser oranje-rood aan de toppen.

BLADEREN: dof middengroen, onderzijde licht grijsgroen.

Door de forse groei en intense takkleuren is 'Cardinal' een indrukwekkende plant. De twijgen zijn vaak iets gedraaid, wat erg sierlijk is. 's Zomers is het gewoon een gezonde heester, 's winters worden de prachtig gekleurde twijgen getoond. Over het algemeen draagt 'Cardinal' zeer veel vruchten (wit).

Prima cultivar om in combinatie met *C. alba* 'Kesselringii' of *C. sericea* 'Flaviramea' toe te passen.

o *C. sericea* 'Coral Red'
(herkomst onbekend)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en 2,5 m breed.

WINTERTAKKEN: steenrood tot bruinrood.

BLADEREN: dof middengroen.

Weinig spectaculaire cultivar met ietwat dofrode wintertwijgen. Vergeleken met diverse cultivars van *C. alba* en *C. sericea* 'Cardinal' is 'Coral Red' minder fraai. Reden om de plant niet te bekronen.

*** *C. sericea* 'Flaviramea'

(Baumschule L. Späth, Berlijn, Duitsland, 1899)
GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: helder groengeel.

BLADEREN: fris glimmend middengroen.

Naast *C. alba* 'Sibirica' is dit wellicht de meest bekende cultivar. Hoewel er andere cultivars zijn met groengele twijgen blijft 'Flaviramea' de standaard. De takken kunnen last hebben van bastkanker, maar dit is bij vergelijkbare cultivars ook het geval. Het is overigens een goede groeier die gemakkelijk te kweken is. Vanwege de brede toepasbaarheid (van openbaar groen tot snijheester) is de hoge waardering meer dan verdiend.

o *C. sericea* 'Hedgerows Gold'

(Hedgerows Nursery, McMinville, Oregon, Verenigde Staten, ca. 1996)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: steenrood tot donkerrood.

BLADEREN: iets glimmend donkergroen met een crèmekleurige rand; jong blad frisgroen met een smalle donkergele rand. Bladstelen (purper)rood. Produceert soms geheel geelbladige scheuten.

77. *C. sericea* 'Flaviramea'

78. *C. sericea* 'Flaviramea'

Geen onaardige plant, maar de gevoeligheid van het blad voor bladvlekkenziekte is een nadeel. Het crèmebonte blad is fris om te zien, maar de keuringscommissie vond 'Silver and Gold' mooier en gezonder. Reden om 'Hedgerows Gold' niet te bekronen.

Werd omstreeks 1994 door de vriend van een klant van Hedgerows Nursery in het wild langs Deschutes River, Oregon, gevonden (persoonlijk commentaar David Mason, Hedgerows Nursery). Mason benaamde de plant en bracht deze op de markt.

o *C. sericea* 'Isanti'

(Harold Pellet, Minnesota Landscape Arboretum, Chanhassen, Minnesota, Verenigde Staten, voor 1987)

GROEIWIJZE: breed opgaand en relatief compact tot circa 1,5 m hoog en 2 m breed.

WINTERTAKKEN: roodbruin tot helderrood.

BLADEREN: dof middengroen, onderzijde licht grijsgroen.

De opvallendste eigenschap van 'Isanti' is de gedrongen groeiwijze. De plant is ongeveer een derde kleiner dan de soort. Helaas is 'Isanti' behoorlijk gevoelig voor bladvlekkenziekte, vooral bij warm en vochtig weer. Als het om

79. *C. sericea* 'Kelseyi'

gebruikswaarde gaat, geeft de keuringscommissie de voorkeur aan 'Kelseyi'. Deze groeit beduidend lager dan 'Isanti' en heeft daardoor meer waarde voor het openbaar groen. Voor de consument heeft 'Isanti' helaas geen toegevoegde waarde.

** *C. sericea* 'Kelseyi'

(Kelsey Highlands Nursery, East Boxford, Massachusetts, Verenigde Staten, 1927)

GROEIWIJZE: laag, breed en compact. Hoogte circa 0,75 m, breedte circa 1,5 m.

WINTERTAKKEN: bruingroen met donker roodbruine toppen.

BLADEREN: iets glimmend donkergroen, bladeren aan jonge scheuten iets bronskleurig. Herfstkleur bruinpurper.

'Kelseyi' kenmerkt zich door de zeer hoge gebruikswaarde. Het is dan niet de mooiste Winterkornoelje, maar wel de laagste, met een goede groei. De lage en brede habitus maakt 'Kelseyi' uitermate geschikt om in (grote) plantvakken toe te passen. De enige reden waarom 'Kelseyi' geen drie waardesterren kreeg is de gevoeligheid voor strooizout. Het is dan ook aan te bevelen deze goede cultivar niet aan te planten op plaatsen waar 's winters veel gestrooid wordt.

C. sericea 'Regnzam' (RED GNOME): *C. alba* 'Regnzam' (RED GNOME) (niet gekeurde cultivars)

o *C. sericea* Ruby (SO)

(U.S. Soil Conservation Service, Washington, DC, Verenigde Staten)

Syn. *C. alba* 'Ruby'

C. alba 'Sibirica Ruby'

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2,5 m hoog en 3 m breed.

WINTERTAKKEN: steenrood tot bruinrood.

BLADEREN: dof donkergroen, onderzijde licht grijsgroen. Opvallend purperrode bladstelen. Herfstkleur purperrood.

De U.S. Soil Conservation Service (onderdeel van het Amerikaanse ministerie van landbouw) houdt zich bezig met erosiecontrole en de bodemgesteldheid van natuur- en cultuurgronden. In dit kader werd Ruby ontwikkeld. De plant werd als cultivar gekeurd, maar pas tijdens later onderzoek bleek dat het hier om een zaadvermeerderde plant gaat. Er is dus enige variatie in de planten mogelijk. Dit was niet zichtbaar in het proefveld, maar is reden genoeg om de plant niet te waarderen. De hierboven beschreven kenmerken zijn dus de kenmerken van de kloon die op het proefveld stond.

80. *C. sericea* 'Silver and Gold'

* *C. sericea* 'Silver and Gold'

(Mt. Cuba Center, Greenville, Delaware, Verenigde Staten, 1987)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 1,75 m hoog en 2 m breed.

WINTERTAKKEN: helder groengeel.

BLADEREN: fris glimmend middengroen met een regelmatige witte rand; jonge scheuten met crèmekleurig gerande bladeren.

Ontstaan als sport in 'Flaviramea', heeft 'Silver and Gold' dezelfde takkleur in de winter. Daarnaast voegen de bonte bladeren 's zomers een extra sierwaarde toe. 'Silver and Gold' is iets minder groeikrachtig dan 'Flaviramea'. Het bonte blad is behoorlijk stabiel en de plant zal weinig groenbladige scheuten produceren. Wel heeft 'Silver and Gold' de gevoeligheid voor bastkanker van 'Flaviramea' geërfd.

o *C. sericea* 'Sunshine'

(University of Washington Arboretum, Seattle, Washington, Verenigde Staten, 1986)

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 3 m hoog en breedte.

WINTERTAKKEN: steenrood tot bruinrood.

BLADEREN: jong blad heldergeel, later bleekgeel. Oorspronkelijk een geelbladige cultivar, maar er blijken ook planten in omloop met geelgerande bladeren. In theorie lijkt dit een fraaie plant. Helaas bleken de planten op het proefveld zeer gevoelig voor zonnebrand. Ook is de plant gevoelig voor bladvlekkenziekte.

Bovenstaande negatieve oordeel is echter betrekkelijk en in behoorlijke mate afhankelijk van klimatologische omstandigheden. In het noordwesten van de Verenigde Staten lijkt deze cultivar veel gezonder en beter bestand tegen zonnebrand.

*** *C. sericea* 'White Gold'

(Canada, voor 1982)

Syn. *C. sericea* 'White Spot'

GROEIWIJZE: breed opgaand, tot circa 2 m hoog en breed.

WINTERTAKKEN: licht groengeel tot lichtgeel.

BLADEREN: iets glimmend donkergroen met crème witte rand.

'White Gold' is het best te beschouwen als een bonte variant van 'Flaviramea'. De plant is gezond en zeer stabiel bont. Het synoniem 'White Spot' wordt vooral in Europa gebruikt om deze fraaie cultivar aan te duiden.

'White Gold' kan goed in groepen (vakbeplantingen) worden gebruikt. In particuliere tuinen zijn combinaties met roze, paarse en blauwe bloemen aan te bevelen.

81. *C. sericea* 'White Gold'82. *C. sericea* 'White Gold'

C. sericea 'White Spot': *C. sericea* 'White Gold'

C. xslavinii Hort.: *C. racemosa* 'Slavin's Dwarf'

Niet gekeurde cultivars

C. alba 'Atrosanguinea'

(Verenigd Koninkrijk, 1951)

Voor het eerst beschreven in de RHS Dictionary of Gardening in 1951, maar wellicht een oudere cultivar. Gedrongen groeiend en helder purperrode wintertwijgen. Waarschijnlijk niet (meer) in cultuur.

C. alba 'Barcock's Form'

(Verenigd Koninkrijk, voor 1995)

Witbonte cultivar die vrij sterk op 'Elegantissima' lijkt. Werd door Darthuizer Boomkwekerijen en BV geïmporteerd, maar niet in de handel gebracht (vanwege het geringe onderscheid met 'Elegantissima').

C. alba 'Behnschii'

(R. Behnsch, Duergoy, Polen, voor 1898)

Witbonte cultivar met relatief veel rozerode delen in het blad (stress?). Volgens de literatuur is deze plant zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte en bladverbranding door zonnebrand. Waarschijnlijk niet meer in cultuur.

C. alba 'Bloodgood'

(Tom Krenitsky, Chapel Hill, North Carolina, Verenigde Staten, voor 1980)

Syn. *C. alba* 'Sibirica Bloodgood'

Volgens verschillende Amerikaanse beschrijvingen zou deze cultivar de mooiste wintertakken hebben van alle *C. alba*. In praktijk bleek dit niet het geval en zijn de takken van 'Sibirica' intenser van kleur.

Deze cultivar stond oorspronkelijk in de opplant, maar de planten stierven na het eerste jaar. Daardoor kon er geen oordeel over worden gegeven.

C. alba 'Chblzam' (CHIEF BLOODGOOD)

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten, voor 2005)

Groenbladige cultivar met een breed opgaande habitus tot circa 2 m hoog en breed. De wintertwijgen zijn donkerrood tot purperrood. De witte vruchten hebben een blauwe zweem. Herfstkleur purperrood.

C. alba 'Creel's Calico'

(Michael Creel, Verenigde Staten)

Bekroonde cultivars gesorteerd op takkleur

Naam	Waardering	Bladkleur	Takkleur	Bijzonderheden
<i>C. sanguinea</i> 'Compressa'	s	donkergroen	groen donkergroen	compact zuilvormig
<i>C. sericea</i> 'Kelseyi'	**	donkergroen	bruingroen met roodbruine toppen	laagblijvend
<i>C. sericea</i> 'Flaviramea'	***	groen	geel groengeel	veel gebruikt
<i>C. sericea</i> 'Silver and Gold'	*	witbont	groengeel	sport van 'Flaviramea'
<i>C. sericea</i> 'White Gold'	***	witbont	geel	zeer stabiel bont
<i>C. sanguinea</i> 'Anny' (WINTER FLAME)	*	groen	oranje geel met rode toppen lichtgroen	jonge schot
<i>C. sanguinea</i> 'Anny's Winter orange'	***	groen	oranje met koraalrode toppen en heldere takkleur	meest diepe
<i>C. sericea</i> 'Cardinal' oranjerode toppen	**	groen	bruinoranje met	twijgen vaak iets gedraaid
<i>C. sanguinea</i> 'Green Light'	*	groen	heldergroen, aan de top bruinrood	fijne takstructuur
<i>C. sanguinea</i> 'Midwinter Fire'	*	groen	oranjegeel met rode toppen	verbetering van 'Beteramsii'
<i>C. sanguinea</i> 'Winter Beauty'	*	groen	oranjegeel met rode toppen	jonge schot brons
<i>C. alba</i> 'Sibirica'	***	groen	rood koraalrood	meest rode van allemaal
<i>C. alba</i> 'Sibirica Variegata'	*	witbont	donker koraalrood	erg mooi bont
<i>C. alba</i> 'Aurea'	***	geel	steenrood	nauwelijks bladverbranding
<i>C. alba</i> 'Bailhalo' (IVORY HALO)	***	witbont	donkerrood	lage groeiwijze
<i>C. alba</i> 'Siberian Pearls'	**	donkergroen	donkerrood	veel witte vruchten
<i>C. alba</i> 'Cream Cracker'	**	crèmebont	purperrood	stabiel dan 'Gouchaultii'
<i>C. alba</i> 'Spaethii'	*	geelbont	purperrood	Vrij stabiel bont
<i>C. amomum</i> 'Blue Cloud'	*	donkergroen	bruin roodbruin	blauwe vruchten
<i>C. alba</i> 'Kesselringii'	**	donkergroen	zwart zwartpurper	forse groeier

83. *C. alba* 'Hessei'

Wordt vermeld in de Naamlijst van Houtige Gewassen (editie 2005). Verdere beschrijving ontbreekt.

***C. alba* 'Crimizam' (CREME DE MINT)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten, voor 2005)

Bontbladige struik; grijsgroen blad met een crèmewitte rand. Takkleur groengeel in de winter.

***C. alba* 'Hessei'**

(Hesse Baumschulen, Weener, Duitsland, 1899)

Langzaam groeiende laagblijvende cultivar. Het blad is diep donkergroen, relatief smal en ietwat gedraaid. De plant bloeit vrij rijk met witte bloemen met een opvallend rood vruchtbeginsel. Het is een slecht groeiende, ziekelijk uitziende cultivar die zeer zeldzaam is in cultuur.

In de meeste gevallen verwijst de naam *C. alba* 'Hessei' naar *C. sanguinea* 'Compressa', een plant met een totaal ander uiterlijk.

***C. alba* 'Minbat'^{PBR} (BATON ROUGE)**

(Pepinières Minier, Beaufort-en-Vallée, Frankrijk, 2007)

Fors groeiende cultivar met een breed opgaande habitus tot circa 2,5 m hoogte en 3 m breedte. De bladeren zijn groen. Wintertakken helder oran-

84. *C. alba* 'Minbat' (BATON ROUGE)

jerood met dieper rode toppen. De takken groeien enigszins gegolfd, wat een sierlijke indruk maakt.

***C. alba* 'Morden Amber'**

(Morden Research Station, Morden, Manitoba, Canada)

Geelbladige selectie met een hoogte van circa 2,5 m en een breedte van circa 2 m. De herfstkleur is diepgeel. 's Winters zijn de takken dieprood.

***C. alba* 'Rosenthal'**

(Rosenthal Baumschulen, Albern, Oostenrijk, voor 1900)

Oude cultivar die nauwelijks in cultuur is. Het blad is relatief groot en grijsgroen met een heldergele rand.

C. alba 'Sibirica Bloodgood': ***C. alba* 'Bloodgood'**

***C. alba* 'Snow Pearls'**

Evenals *C. alba* 'Siberian Pearls' werd deze cultivar geselecteerd vanwege de rijke vrucht-dracht.

***C. alba* 'Staltouch' (TOUCH OF ELEGANCE)**

(Don Stallard, Madison, Ohio, 1997)

Witbonte cultivar die ontstond als sport in 'Elegantissima'. De plant werd geselecteerd vanwege de compacte groei. Met een habitus compacter dan 'Bailhalo' lijkt dit een veelbelovende plant. Echter, de plant vormt veel groenbladige scheuten en is nauwelijks in cultuur te vinden.

***C. alba* 'Stdazam' (STRAWBERRY DAIQUIRI)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Wederom een witbonte 'Elegantissima' "look-alike". Werd geselecteerd vanwege een compactere habitus (volgens de literatuur circa 2,5 m hoog en breed). In praktijk blijken de verschillen minimaal.

***C. alba* 'Van Eck'**

(J. van Eck, Boskoop, 1985)

Groei krachtiger dan *C. alba* 'Sibirica'. Takkleur 's winters dof koraalrood tot dieprood, ongeveer intermediair tussen *C. alba* en *C. alba* 'Sibirica'. Waarschijnlijk niet meer in cultuur.

***C. alba* 'Variegata'**

Deze naam lijkt alleen in de literatuur voor te komen. Wellicht synoniem met 'Elegantissima'.

***C. amomum* 'Sparkling'**

(Boomkwekerij Chris van der Wurff, Heeze, 1996)

Als de soort, maar met geelgroene twijgen en witte vruchten. Als cultivar van *C. amomum* is dit erg bijzonder, maar qua sierwaarde is *C. sericea* 'Flaviramea' aan te bevelen.

***C. amomum* Indigo (SO)**

(U.S. Soil Conservation Service, Washington, DC, Verenigde Staten, 1982)

Niks meer of minder dan een selectie uit een wilde populatie (gemaakt in Clinton County, Michigan) die goed geschikt is om erosie tegen te gaan. De plant groeit relatief compact en is geschikt als windkering of om droge rivierbeddingen in stand te houden (die anders zouden eroderen tijdens droge periodes). De vruchten zijn blauw.

Evenals bij *C. sericea* Ruby (SO) gaat het hier om een zaad-vermeerderde plant, waarbij de nakomelingen dus iets variatie kunnen vertonen. Werd geïntroduceerd door Rose Lake, Michigan Plant Materials Center in East Lansing en het Michigan Department of Natural Resources in Lansing.

C. baileyi: ***C. sericea* 'Bailey'**

C. baileyi 'Farrow': ***C. sericea* 'Farrow'**

C. hessei: ***C. alba* 'Hessei'**

C. hessei 'Garden Glow': ***C. sericea* 'Garden Glow'**

***C. racemosa* 'Cinderella'**

(Alanson T. Rawdon, Arborvillage Farm, Holt, Missouri, 1990)

Ontstaan als sport in *C. racemosa* 'Heaven Sent' (zie aldaar). Het blad is middengroen met een regelmatige groengele tot lichtgele rand. 'Cinderella' is een forse plant die meer dan 4 m hoog en breed kan worden.

***C. racemosa* 'Cuyzam' (CUYAHOGA)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Boomvormig groeiende cultivar met een hoogte van 3 tot 5 m. De kroon is breed piramidaal en zal bij volwassen planten circa 3 m in doorsnede zijn. Het donkergroene blad kleurt dieprood in de herfst. De crèmewitte bloemen worden gevolgd door witte vruchten. De vruchten staan op rode steeltjes.

De handelsaanduiding CUYAHOGA verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet. Wellicht behorend tot de verwante soort *C. stricta*.

***C. racemosa* 'Geazam' (GEAUGA)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Forse struik tot circa 2,5 m bij een breedte van 1,5 tot 2 m. Glimmende, zeer donkergroene bladeren die goed contrasteren met de diep purper-rode jonge scheuten.

De handelsaanduiding GEAUGA verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet.

***C. racemosa* 'Heaven Sent'**

(Alanson T. Rawdon, Arborvillage Farm, Holt, Missouri, 1980)

Zwak groeiende bontbladige sport uit *C. racemosa* die niet of nauwelijks in de handel is geweest en waarschijnlijk niet meer in cultuur is. Het blad is zeer onregelmatig en inconsistent geelbont. In 1986 werd in een plant van 'Heaven Sent' een stabiele sport gevonden. Deze werd in 1990 'Cinderella' genoemd.

***C. racemosa* 'Hurzam' (HURON)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Bolvormig groeiende plant met een uiteindelijke hoogte en breedte van circa 2,5 m. Het blad is glimmend middengroen en heeft een gezonde uitstraling. De herfstkleur is purperrood. De wintertwijgen zijn groenbruin met steenrode toppen.

De handelsaanduiding HURON verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet.

***C. racemosa* 'Jade' (SNOW MANTLE)**

(North Dakota State University, Fargo, North Dakota, Verenigde Staten, voor 2005)

Kleine, gewoonlijk meerstammige boom of grote struik tot 4,5 m hoogte. De habitus is ietwat onregelmatig en de plant lijkt in etages te willen groeien. Witte bloemen worden gevolgd door witte vruchten die tot in de herfst aanblijven. Wellicht behorend tot de verwante soort *C. stricta*.

***C. racemosa* 'Mahzam' (MAHONING)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Forse, min of meer ronde struik met een hoogte en breedte van circa 3 m. Het blad is grijsgroen en kleurt purper in de herfst. De plant wordt aan-geprezen voor verwildering en is hier volgens de winner zeer geschikt voor vanwege de vorming van vele worteluitlopers.

De handelsaanduiding MAHONING verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet.

***C. racemosa* 'Muszam' (MUSKINGUM)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten, voor 2005)

Laagblijvende struik die niet hoger dan circa 0,75 m en twee keer zo breed wordt. Bladeren relatief smal.

De handelsaanduiding MUSKINGUM verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet.

***C. racemosa* 'Ottzam' (OTTAWA)**

(Lake County Nursery, Perry, Ohio, Verenigde Staten)

Opgaand groeiende cultivar die een hoogte van meer dan 3 m kan bereiken. Het blad is zeer donkergroen en erg glimmend.

De handelsaanduiding OTTAWA verwijst naar het gelijknamige County in Ohio. Deze cultivar wordt door Lake County Nursery als onderdeel van de "County Series" in de markt gezet.

***C. sanguinea* 'Cato' (ARCTIC SUN)**

(André van Nijnatten, Zundert, 1999)

Breed opgaand maar relatief dicht vertakte struik tot circa 1,5 m hoog. De wintertakken zijn licht oranjegeel met rode toppen. Het blad, dat 's zomers groen is, kleurt diepgeel in de herfst.

De plant is vernoemd naar de moeder van Van Nijnatten.

***C. sanguinea* 'Halltorp'**

(Zweden, 2002)

Zweedse selectie die onder het zogenaamde E-Planta keurmerk wordt verhandeld. Lijkt niet onderscheidend van de soort, maar werd naar de vindplaats aan de Zweedse zuidoostkust genoemd omdat deze kloon goed in kustgebieden zou gedijen.

Door E-Planta wordt de plant aangeduid als "fk Halltorp", wat zoveel betekent als "Halltorp vorm".

***C. sanguinea* 'Little Diamond'**

(André van Nijnatten, Zundert, voor 1986)
Dwergvorm die niet veel hoger wordt dan 0,75 m. De wintertwijgen zijn zalmgeeloranje. Zaailing van 'Winter Beauty'.

***C. sanguinea* 'Mietzschii'**

(Duitsland, 1894)
Bontbladige vorm met, in tegenstelling tot de ander bontbladige *Cornus*, groen-, grijs- en witgevekt en -gemarmerd blad. Herfstkleur rood tot roodpurper.

***C. sanguinea* 'New Green'**

(André van Nijnatten, Zundert, 1995)
Ontstaan als een zaailing van 'Green Light'. De wintertwijgen zijn helder grasgroen van kleur. Wordt ongeveer 1 m hoog en breed.

***C. sanguinea* 'Red Light'**

(André van Nijnatten, Zundert, 1995)
De twijgkleur (oranje met rode toppen) is erg intens en wat roder dan bij de andere cultivars.

***C. sanguinea* 'Sifa'**

(André van Nijnatten, Zundert, 2007)
De nieuwste cultivar die door Van Nijnatten werd geselecteerd. De plant heeft een compacte, bossige groeiwijze, is gezond (weinig dode twijgen na de winter) en is goed te kweken. De wintertwijgen zijn intens oranje met donkerder toppen. Het blad is iets glimmend middengroen, de jonge scheuten zijn lichter groen. 'Sifa' is een samenvoeging van de eerste letters van de namen van twee kleindochters van Van Nijnatten: Simone en Fay.

***C. sanguinea* 'Twiggy'**

(André van Nijnatten, Zundert, 1986)
Dwergvorm met groenig bruine twijgen. Gevoelig voor bladvlekkenziekte.

***C. sanguinea* 'Variegata'**

Bontbladige cultivar met groen-, grijs-, crème-, wit- en geelgevekte en -gestreepte bladeren.

***C. sanguinea* 'Viridissima'**

Oude cultivar met groene twijgen. Ook de vruchten van deze cultivar zouden groen zijn.

***C. sanguinea* 'Yellow Light'**

(André van Nijnatten, Zundert, 1995)
Ontstond als zaailing van 'Winter Beauty', maar een beduidend lagere en bredere struik. De wintertwijgen zijn geel met rode toppen.

85. *C. sanguinea* 'New Green'***C. sericea* 'Bailey'**

Syn. *C. baileyi*
C. sericea f. *baileyi*

Behoorlijk populaire cultivar die eigenlijk weinig verschilt van de soort. De wintertakken zijn bruinrood, niet ongewoon bij *C. sericea*. Het is een relatief compacte en breed groeiende struik die inmiddels is overtroffen door de moderne cultivars met intenser gekleurde twijgen.

***C. sericea* 'Bergesson's Compact'**

Relatief compacte, opgaand groeiende cultivar met een hoogte tot circa 1,5 m hoog en breed. Is in alle delen een derde tot de helft kleiner als de soort. De bladeren zijn relatief smal.

***C. sericea* 'Cheyenne'**

(Verenigde Staten, voor 1995)
Amerikaanse cultivar met rode wintertwijgen. Zou minder spectaculair zijn dan 'Cardinal'.

***C. sericea* 'Elongata'**

Een cultivar met groene wintertwijgen. De bladeren zijn wat langer dan bij de soort.

***C. sericea* 'Farrow' (ARCTIC FIRE)**

(Michael W. Farrow, Earleville, Maryland, Verenigde Staten, 2002)

Syn. *C. baileyi* 'Farrow'

Compacte cultivar met een hoogte van circa 1,25 m en een breedte van circa 1,75 m. De compactheid wordt versterkt doordat veel takken vanuit de basis groeien. De wintertwijgen zijn dieprood.

***C. sericea* 'Garden Glow'**

(Harold Pellet, Landscape Plant Development Center, mound, Minnesota, Verenigde Staten, 2005)

Syn. *C. hessei* 'Garden Glow'

Geselecteerd uit zaailingen van *C. sericea* in het Arboretum van de University of Minnesota, Chanhassen. Ronde struik tot circa 2 m hoog en breed. Het blad is geel tot geelgroen en enigszins gevoelig voor zonnebrand. Wintertwijgen rozerood.

***C. sericea* 'Hedgerows Golden Girl'**

(Hedgerows Nursery, McMinville, Oregon, Verenigde Staten, 2009)

Geheel geelbladige cultivar die als sport in 'Hedgerows Gold' ontstond. Deze cultivar zou stabiel zijn, maar het blad kan wel last hebben van bladverbranding in warme en zonnige zomers.

***C. sericea* 'Lans'**

(Havebrugscentret, Institut for Landskabsplanter, Hornum, Denemarken, voor 1987)

Werd geselecteerd uit een partij zaailingen waarvan het zaad in natuurlijke herkomstgebieden van *C. sericea* in Noord-Amerika werd verzameld. Krachtig groeiende cultivar tot circa 1,5 m hoog en 3 m breed. Wintertwijgen groenig rood. Werd onder het Deense DAFO keurmerk op de markt gebracht als goede struik voor vakbeplanting.

***C. sericea* 'Nitida'**

(Duitsland, voor 1959)

Opgaand groeiende cultivar met glimmend groen blad en groene wintertwijgen. Niet of nauwelijks in cultuur.

***C. sericea* 'Peter's Choice'**

Amerikaanse cultivar met groen blad, witte vruchten met een blauwe zweem en dieprode wintertwijgen.

***C. sericea* 'Rosco' (KELSEY'S GOLD)**

(K. Rosbergen & Zn, Boskoop, 1992)

Geelbladige sport uit 'Kelsey'. Helaas blijkt deze plant zwak en is het blad erg gevoelig voor bladvlekkenziekte en zonnebrand. Lijkt groten-

deels uit cultuur verdwenen, getuige het feit dat er voor de opplant geen planten konden worden getraceerd.

***C. sericea* 'Stardust'**

Bontbladige vorm waar maar weinig over bekend is.

***C. sericea* 'Variegata'**

Breed opgaande struik met witgerande bladeren.

***C. sericea* 'Wayland'**

Wordt vermeld in de Naamlijst van Houtige Gewassen (editie 2005). Verdere beschrijving ontbreekt.

Dank aan

De auteurs van dit artikel willen met name Aart-Jan Pannebakker (Hazerswoude-Dorp) en André van Nijnatten (Zundert) bedanken voor het beschikbaar stellen van hun kennis.

Bronnen

BEAN, W.K. (1970): Trees and shrubs hardy in the British Isles, vol. 1 - John Murray, London

BOOM, B.K. (2000): Nederlandse Dendrologie - H. Veenman & Zn. B.V., Ede, ed. 13, 585 p.

BRANDER, POUL ERIK. (1990): Beretning nr. S 2093 - 1990; Beskrivelse af selekterede kloner af træer og buske til anlæg, hegn, hække og haver. Statens Planteavlfsforsøg, Hornum, 87 p.

CAPPIELLO, PAUL & DON SHADOW (2005): Dogwoods. Timber Press, Portland, 224 p.

FAN, C. & XIANG, Q-J (2001): Phylogenetic relationships within *Cornus* (Cornaceae) based on 26S rDNA sequences - American Journal of Botany 88(6): 1131-1138. 2001.

FERGUSON, L. K. (1966): Notes on the nomenclature of *Cornus* - J. Arnold Arbor. 47: 100-105.

GELDEREN, D.M. (1996): 100 jaar keuringswerk, 1895 - 1995, Tentoonstelling Winterglorie. Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen, Boskoop, 88 p.

HOFFMAN, M.H.A. (2005): List of names of woody plants. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, Boskoop, 871 p.

HOUTMAN, R.T. (2006): Variegated Trees & Shrubs, the illustrated encyclopedia. Timber Press, Portland, 338 p.

HOWARD, RICHARD A. (1961): Registration lists of cultivar names in *Cornus L.* *Arnoldia*, Volume 21, January 27, 1961, Number 2, Arnold Arboretum, Harvard University, Boston: 9-18.

HUXLEY ET AL. (1992): The New R.H.S. Dictionary of Gardening, vol. 1 - The Macmillan Press Limited, Londen en Basingstoke, 3353 pag.

- JONG, P.C. DE & ILSINK, L.K.J. (1995): *Cornus* (Kornoelje) – *Dendroflora* 32: 27-36
- KRÜSSMANN, G. (1976): *Handbuch der Laubgehölze*, Band I, 2de druk - P. Parrey, Berlin-Hamburg.
- Murrell, Z. E. (1993): Phylogenetic Relationships in *Cornus* (Cornaceae) - *Syst. Bot.* 18: 469–495.
- SANDERS, CHRIS (2005): Shedding light on *Cornus sanguinea*. *The Plantsman*, New Series Volume 4, Part 4. December 2005, p. 198-203.
- VOS, C. DE (1867): *Woordenboek der voornaamste heesters die in Nederland gekweekt worden*. G.L. Funke, Amsterdam, 202 p.
- XIANG, Q.-Y. (J.), DAVID T. THOMAS, WENHENG ZHANG, STEVEN R. MANCHESTER, AND ZACK MURRELL (2006): Species level phylogeny of the Dogwood genus *Cornus* (Cornaceae) based on molecular and morphological evidence— implication in taxonomy and Tertiary intercontinental migration. *TAXON* (Feb. issue).
- XIANG, Q.-Y., BRUNSFELD, S. J., SOLTIS, D. E. & SOLTIS, P. S. (1996): Phylogenetic relationships in *Cornus* based on chloroplast DNA restriction sites: implications for biogeography and character evolution. *Syst. Bot.* 21: 515–534.

Websites:

- COMMUNAUTAIR BUREAU VOOR PLANTENRASSEN - www.cpvo.europa.eu
- GRIN(ONLINE DATABASE): National Germplasm Resources Laboratory, Beltsville, Maryland - www.ars-grin.gov/cgi-bin/npgs/html/index.pl (Juli 2009)
- FLORA OF CHINA - www.efloras.org
- NORTHSCAPING - www.northscaping.com
- NOS CORNUS ALBA PAGE - http://members.tripod.com/hatch_1/cornalb9.html
- UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE; NRCS NATURAL RESOURCES CONSERVATION SERVICE - <http://plant-materials.nrcs.usda.gov>
- UNITED STATES PATENT AND TRADEMARK OFFICE - www.uspto.gov

R.T. (Ronald) Houtman

Secretaris Keuringscommissie KVBC.

Ir. M.H.A. (Marco) Hoffman

Wetenschappelijk onderzoeker sortiment / taxonomie bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO Boomkwekerij), Lisse

Summary

Some species of Cornus are well known for their brightly coloured winter branches. By far the most commonly available species are C. alba, C. sanguinea and C. sericea. These species and their cultivars are commonly used in gardens and amenity plantings, but they are also popular for the cutting industry. In a variety trial at the nursery of Fa. Pannebakker & co in Hazerswoude-dorp, approximately 45 different species and cultivars of this group have been tested by the Royal Boskoop Horticultural Society. In this trial, old cultivars, such as C. alba 'Sibirica' and C. sericea 'Flaviramea' have been tested together with many recently introduced cultivars. In addition, some lesser-known botanical species of this group were also tested. Examples of these were C. asperifolia, C. amomum and C. racemosa. In this article, all of the cultivars tested are provided with brief descriptions, and some nomenclatorial problems have been solved. Finally, 19 of the 45 cultivars and unnamed clones that were tested got a positive valuation: Six cultivars received three stars (excellent), five cultivars got two stars (very good), eight got one star (good) and one got an 's' (for special purposes).